

Nr 20.

Ankom till Riksdagens kansli den 1 mars 1913 kl. 11 f. m.

*Betänkande, i anledning av väckt motion om upphävande av tullen
å superfosfat.*

Närvarande: herrar K. G. Karlsson, Vennersten, frih. Trolle*), frih. C. J. Beck-Friis, Trapp, Eklund, Ollas A. Ericsson, Kobb, Antons-son, Bäckström, Jespersion, Eriksson i Grängesberg, Byström, Rune, Christierson, Nilsson i Bonarp, frih. Fleming*), Bergman, Jönsson i Revinge och Månsson.

*) Ej deltagit i justeringen av betänkandet.

I en inom Andra kammaren av herr Engqvist m. fl. väckt motion, nr 25, vilken hänvisats till bevillningsutskottet, har hemställts, »att Riksdagen ville besluta den ändring i gällande tulltaxa, att tullen på superfosfat upphäves».

Beträffande motiveringen för detta förslag tillåter sig utskottet hänvisa till motionen.

Frågan huruvida superfosfat bör vara belagd med tull har vid flera tillfällen förevarit inom riksdagen. Sålunda väcktes vid 1888 års riksdag förslag om åsättande av en tullsats å nämnda vara av 50 öre för 100 kilogram. Denna motion tillstyrktes av bevillningsutskottet, varefter Riksdagen, sedan Första kammaren bifallit men Andra kammaren avslagit utskottets hemställan, i gemensam votering beslöt, att gällande tullfrihet skulle bibehållas. Vid 1892 års riksdag föreslog Kungl. Maj:t, i anslut-

Historik.

Bihang till Riksdagens protokoll 1913. 7 saml. 14 häft. (Nr 20). 1

ning till 1888 års tullkommittés mening, att superfosfat måtte beläggas med en tullsats av 25 öre för 100 kilogram. Förslaget avstyrktes av bevillningsutskottet och avslogs av Riksdagen. Vid riksdagarna åren 1896 och 1897 väcktes åter motioner med yrkande om tull å superfosfat, år 1896 av 50 öre och år 1897 av 25 öre, allt för 100 kilogram, men vid båda dessa tillfällen blevo förslagen av bevillningsutskottet avstyrkta och av Riksdagen avslagna. Det vid sistnämnda års riksdag framställda förslaget återupptogs i väckta motioner vid 1898 års riksdag. Bevillningsutskottet avstyrkte ånyo motionerna. Utskottets hemställan bifölls av Andra kammaren, varemot Första kammaren biföll motionerna. I gemensam votering segrade Första kammarens beslut, i följd varav superfosfat åsattes en tullsats av 25 öre för 100 kilogram.

Vid 1900 års riksdag väcktes inom Andra kammaren motion om borttagande av den sålunda beslutade tullsatsen. Bevillningsutskottet avstyrkte motionen, varefter och sedan Första kammaren bifallit men Andra kammaren avslagit utskottets hemställan, Riksdagen medelst gemensam votering beslöt, att gällande tullsats skulle bibehållas oförändrad.

Även vid 1901 års riksdag väcktes förslag om tullens borttagande. Bevillningsutskottet hemställde om avslag å den i ämnet väckta motionen, vilken hemställan utan votering godkändes av Riksdagens båda kamrar. Enahanda förslag återupprepades jämväl vid 1904 års riksdag, men avslogs enligt bevillningsutskottets hemställan ånyo av Riksdagen — denna gång efter gemensam omröstning, som utföll med 220 röster mot 143.

Frågan om upphävande av tullen å superfosfat behandlades av Riksdagen sista gången år 1906 i följd av en inom Andra kammaren väckt motion i ämnet. Bevillningsutskottet hemställde därvid, att Riksdagen, med avslag å motionen, måtte besluta, att gällande tullsats för sagda artikel skulle bibehållas oförändrad. Utskottets förslag bifölls av Första kammaren utan votering och av Andra kammaren, efter omröstning, med 116 röster mot 79.

I den år 1911 utfärdade nya tulltaxan har tullsatsen för superfosfat införts under rubrik 1229 och bibehållits vid oförändrat belopp: 25 öre för 100 kilogram.

Utskottet.

Innan utskottet övergår till behandling av frågan, huruvida skäl nu kunna anses förefinnas för medgivande av tullfrihet för superfosfat, har utskottet funnit lämpligt att här meddela en del ur den officiella statisti-

ken hämtade siffror rörande omfattningen och värdet av import, export och tillverkning av nämnda vara under tiden 1895—1911.

År	Införsel		Utförsel		Tillverkning	
	Kilogram	Kronor	Kilogram	Kronor	Kilogram	Kronor
1895.....	14,162,181	566,487	436,900	17,476	54,538,860	3,506,801
1896.....	17,889,730	715,589	2,398,525	119,926	54,367,700	2,749,500
1897.....	25,822,976	1,032,919	200,218	8,009	52,117,400	2,712,350
1898.....	36,683,108	1,650,740	103,700	4,667	68,260,000	3,655,045
1899.....	22,829,190	1,369,751	157,500	9,450	54,425,000	3,335,494
1900.....	20,771,906	1,246,314	6,100	366	55,759,400	3,451,110
1901.....	24,713,138	1,532,215	17,560	1,089	61,727,800	3,760,700
1902.....	31,770,618	1,969,778	21,000	1,302	59,104,900	3,188,310
1903.....	28,932,358	1,735,941	198,700	11,922	110,762,100	5,726,620
1904.....	11,060,153	641,489	1,500	87	125,801,400	6,799,064
1905.....	5,110,912	316,877	50,400	3,125	133,374,000	7,356,120
1906.....	2,202,369	143,154	4,553,270	295,963	134,073,100	8,020,882
1907.....	4,551,408	318,599	21,606,400	1,512,448	176,669,100	10,291,800
1908.....	2,712,660	176,323	10,672,245	693,696	150,749,439	8,564,506
1909.....	2,844,592	184,898	17,244,728	1,120,907	102,509,017	5,913,357
1910.....	3,100,702	201,546	51,213,343	2,816,734	167,102,871	9,615,538
1911.....	2,673,027	173,747	61,186,694	3,365,268	184,882,808	10 427,895

Medeltal av

År	Införsel	Utförsel	Tillverkning
	Kilogram	Kilogram	Kilogram
1895—99.....	23,477,437	659,369	56,741,792
1907—11.....	3,176,478	32,384,682	156,382,647

Av dessa siffror framgår, att införseln av superfosfat, vilken under 5-årsperioden 1895—99 var rätt avsevärd, numera nedgått till en jämförelsevis obetydlig kvantitet. Beträffande tillverkning och export har däremot utvecklingen gått i rakt motsatt riktning. Sälunda har, enligt vad de angivna medeltalssiffrorna giva vid handen, tillverkningen under den senare

5-årsperioden varit nära tre gånger så stor som tillverkningen under tiden 1895—99, medan utförseln under perioden 1907—1911 uppgått till nära 50 gånger den siffra, som angiver utförseln under den tidigare perioden. Av en sammanställning av berörda medeltalssiffror rörande utförsel och tillverkning framgår vidare, att de svenska superfosfatfabrikerna under perioden 1907—1911 exporterat varor till en kvantitet, motsvarande ej mindre än 20.71 procent av hela tillverkningens storlek. Motsvarande procenttal för perioden 1895—99 utgjorde allenast 1.16 procent.

Såsom synes av den ovan lämnade redogörelsen för frågans tidigare behandling inom riksdagen blev förslaget om tull å superfosfat vid dess framförande år 1888 avslaget och rönt vid förnyat upptagande under en följd av riksdagar samma öde. Förslaget mötte starkt motstånd särskilt inom de mindre jordbrukarnas läger. Efter tullens antagande år 1898 har upprepade gånger i motionsväg inom riksdagen väckts förslag om densammans upphävande; och att en stark opinion härvid funnits för en återgång till tullfrihet å ifrågavarande artikel har framgått, bland annat, därav, att Andra kammaren två gånger bifallit väckta förslag om tullens avskaffande samt att talrika reservationer inom bevillningsutskottet avgivits i enahanda syfte.

De skäl, som anförts till stöd för yrkandet om tullfrihet för superfosfat, äro huvudsakligen *dels* att tullen verkar stegring av priset på ett för vår jordbruksnäring oundgängligt produktionsmedel *dels* att samma tull numera är obehöflig såsom skydd för den inhemska superfosfatindustrin.

I först angivna hänseende tillåter sig utskottet att till utvecklande av sin ståndpunkt i frågan anföra följande. Tullen å superfosfat fördyrar för jordbrukets idkare tillgången till ett synnerligen viktigt gödningsämne och ökar därigenom de svårigheter, med vilka särskilt de mindre bemedlade bland dem hava att kämpa. I detta sammanhang kan påpekas, hurusom de i motionen meddelade uppgifterna rörande försäljningspris i Danmark, vilka uppgifter torde kunna vitsordas såsom åtminstone i huvudsak riktiga, utvisa, att den svenske jordbrukaren, vilken jämväl i övrigt som regel har att arbeta under mindre gynnsamma omständigheter än den danske, får betala icke obetydligt högre pris för superfosfat än den senare. Det synes därför utskottet böra tagas under allvarligt övervägande, huruvida icke — med nödigt beaktande av övriga på denna fråga inverkan omständigheter — tullen för superfosfat nu lämpligen kunde och borde upphävas eller åtminstone avsevärt nedsättas, i syfte att bereda särskilt de mindre

jordbrukarna den välbehöfliga fördelen av en prislindring å detta gödningsämne.

Vid prövning av detta spörsmål är det emellertid nödvändigt att först klargöra, i vilken mån tullen å superfosfat kan anses vara behöflig för den inhemska superfosfatindustrien. I sådant hänseende tillåter sig då utskottet framhålla, att, om också denna industri från början haft att arbeta med en del ogynnsamma förhållanden, till vilkas övervinnande tullskyddet en gång varit en bidragande faktor, förhållandena dock numera inträtt i ett väsentligen förändrat läge. Fabrikerna hava nu en säker ekonomisk ställning och lämna en god årlig vinst. Det svenska fabrikatet behärskar i närvarande stund så gott som hela den inhemska marknaden, och om också tullskyddet medverkat till detta gynnsamma resultat, får man dock ej förbise, att detsamma jämväl är en följd av den svenska produktens överlägsenhet över den utländska. Av statistiken har också framgått, att den årliga importen från utlandet nedgått till en obetydlighet samtidigt med att den svenska industrien blivit i tillfälle att, utöver tillgodoseendet av det egna landets behov, exportera en betydande del av sin tillverkning. För bibehållande av sin behärskande ställning inom den inhemska marknaden lär den svenska industrien alltså knappast längre vara beroende av tullskydd.

Av vad i det föregående blivit anfört, finner utskottet det vara ådagalagt, att nu gällande tullavgift å superfosfat verkar betungande för jordbruket i vårt land, utan att den kan anses outhärlig för skyddande av svensk industri. Försiktighets skull torde emellertid tala för att icke — såsom av motionären föreslagits — tullen nu helt och hållet upphäves, utan att den i stället nedsättes till lämpligt belopp. Det synes utskottet, att en tullsats av 10 öre för 100 kilogram — på samma gång som den ej gärna borde kunna bli i nämnvärd mån kännbar för jordbruket — dock skulle bjuda ett fullt tillräckligt skydd för superfosfatindustriens intressen. Genom tullens bibehållande med sålunda nedsatt belopp, skulle jämväl den från några håll framförda synpunkten, att tullen ägde betydelse även såsom en kontrollavgift och ett medel att förhindra införsel av underhållig vara, komma att bli vederbörligen tillgodosedd.

Slutligen får utskottet jämväl fästa uppmärksamheten på att, enligt i den officiella statistiken tillgängliga uppgifter, tullinkomsten för import av superfosfat under åren 1906—1910 uppgått till i medeltal 7,704 kronor för år räknat och att sålunda ifrågavarande tullavgift för statsverket utgjort en relativt obetydlig inkomstkälla. En nedsättning av denna

avgift, i enlighet med vad utskottet ovan ifrågasatt, skulle alltså ur statsfinansiell synpunkt ej äga någon nämnvärd betydelse.

Under återopande av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att Riksdagen, i anledning av förevarande motion, II: 25, av herr Engqvist m. fl., måtte besluta, att tullen å superfosfat skall utgöra 10 öre för 100 kilogram samt att i följd därav rubriken nr 1229 i gällande tulltaxa skall erhålla följande ändrade lydelse:

Superfosfat 100 kilogram 10 öre.

Stockholm den 24 februari 1913.

På bevillningsutskottets vägnar:

K. G. KARLSSON.

Reservation

av herrar *Vennersten*, friherre *Trolle*, friherre *C. J. Beck-Friis*, *Trapp*, *Ollas A. Ericsson*, *Antonsson*, *Jespersion*, *Nilsson* i Bonarp och friherre *Fleming*, vilka anför:

Utskottets majoritet har motiverat sin hemställan om sänkning av tullen å superfosfat bl. a. därmed, att sagda tull fördyrar priset å gödningsämnet, varigenom den svenska jordbrukaren skulle få betala högre pris än den danska. Det har emellertid inom utskottet ådagalagts, att den prisskillnad, som i motionen uppgivits, endast är skenbar och i varje fall icke kommer den svenska superfosfatindustrien till godo. När vidare utskottets majoritet själv anför, att den svenska jordbrukaren jämväl i övrigt har att arbeta under mindre gynnsamma omständigheter, så våga vi hålla före, att den svenska industrien i förhållande till utlandet befinner sig i samma ogynnsamma läge.

Tullskyddet av 25 öre per 100 kilogram för superfosfat måste betraktas såsom synnerligen lågt, motsvarande endast 3 à 4 procent å värdet. Superfosfatindustriens försäljningsmetoder synas dessutom ingalunda hava varit till skada för lantbruket, utan torde för avlägsnare landsdelar hava underlättat tillgången på varan och bidragit till jämna och stabila pris. Skulle en sänkning av tullen, sådan som den nu av utskottsmajoriteten föreslagna, medföra, att fosfatindustrien bliver nödsakad indraga flera av sina nederlag, t. ex. i Norrland o. s. v., så komme helt säkert detta icke att av lantbrukaren hälsas med tillfredsställelse. Likaledes får ej förbises, att industrien successivt låtit prisnedsättningar inträda, bland annat vid innevarande års ingång med 25 öre eller hela tullsatsens belopp. Att sammanslutning gjort sig gällande inom superfosfatindustrien bör ej vara ägnat att framkalla några farhågor, särskilt om man samtidigt betänker de sammanslutningar, som existera inom lantbruket.

Den erkännansvärda omständigheten att, såsom av majoriteten inom utskottet framhålles, det svenska fabrikatet varit av överlägsen kvalitet, anse vi ingalunda tala för en nedsättning av det bestående tullskyddet, och vi kunna ej finna något skäl att försämra industriens existensvillkor, i synnerhet som såväl arbetsprisen äro högre som övriga betingelser, under vilka denna industri arbetar, äro svårare i Sverige än t. ex. inom det konkurrerande Tyskland.

Slutligen må framhållas att, även om superfosfattullen, såsom av majoriteten anförts, ej äger betydelse såsom finanstull, så spelar import eller export av detta massfabrikat en betydande roll för landets handelsbalans.

Alla dessa skäl synas oss tala mot en nedsättning av nu gällande superfosfattull och mot att till förfång för svensk företagsamhet och svenskt arbete öppna våra gränser för dumpingaffärer från utlandets stora sammanslutningar. Med anledning härav tillåta vi oss hemställa om avslag å förenämnda motion, nr 25, om borttagande av tullen å superfosfat ävensom å utskottets hemställan.